

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Геолого-географічний факультет
Кафедра географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру

Силабус курсу
«Степознавство»

Обсяг	3 кредити ЄКТС, 90 годин
Семестр, рік	III семестр, 2 рік
День, час, місце	За розкладом
Викладач (і)	Красеха Єрофей Никифорович; доктор біологічних наук, професор кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру
Контактний телефон	0963708480
E-mail	erkraseha@gmail.com
Робоче місце	Кабінет біогеографії і географії ґрунтів, кім.103
Консультації	очні консультації: середа з 14.00-15.00 Онлайн: (за попередньою домовленістю) 16.00-20.00 по Viber, відеоконференція Zoom

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація можлива під час проведення консультацій за очним принципом (offline / Face to face), або дистанційно (online) за допомогою Viber, Zoom (за попередньою домовленістю). Комунікація може бути здійснена також з використанням E-mail. При цьому необхідно вказувати своє прізвище, ім'я, курс, факультет та назву курсу. Вирішення «робочих питань» можливо за вказаним номером телефону.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом дисципліни «Степознавство» є степові екосистеми, як об'єкт географічних досліджень. Вона охоплює вивчення природних умов та процесів, що відбуваються у степових регіонах, таких як клімат, гідрологія, ґрунтові умови, рослинність та тваринний світ. Також досліджуються вплив людської діяльності на степові екосистеми, зокрема антропогенні зміни в природних умовах, проблеми відновлення та охорони степового середовища..

Пререквізити курсу: дисципліна належить до вибірових та базується на знаннях з курсів «Історія і методологія ґрунтознавства та земельного кадастру», «Ґрунтово-земельні ресурси і стале землекористування», «Природоохоронне право і оцінка впливу на довкілля». Під час вивчення дисципліни у студентів закріплюються знання щодо структурних, ґрунтових, біологічних, екологічних особливостей різних систематичних груп біорізноманіття, угруповань та оселищ

на прикладі степових екосистем.

Метою курсу «Степознавство» є формування у студентів наукових знань з основ степознавства, як науки про особливий тип природних комплексів – степ.

Завдання дисципліни – викласти основні поняття з степознавства; сформулювати уявлення про закономірності поширення, мінливість степових екосистем, про категорії степів, основні риси степової природи, походження степового ландшафту, степову біоту; сформулювати вміння характеризувати компоненти степових екосистем, природу, біоту, ландшафти степів; вміти диференціювати степи за широтно-зональним, довготним та висотним градієнтами; порівнювати особливості степів України та інших країн.

Очікувані результати.

В результаті вивчення дисципліни *студенти повинні знати:*

- визначення поняття «степ»;
- категорії степів;
- широтну, довготну, висотну диференціацію степів;
- особливості степових екосистем України;
- особливості степів світу;
- риси степової природи (клімат, сезонні ритми життя степу, гідрографія, ґрунти);
- походження степового ландшафту;
- особливості степової біоти (рослинний та тваринний світ степових екосистем);
- роль антропогенних об'єктів у збереженні фіторізноманіття;
- особливості степів Одеської області.

Студенти повинні вміти:

- називати компоненти степових екосистем;
- порівнювати особливості степів України та інших країн;
- порівнювати лучні, справжні, пустельні степи;
- називати життєві форми степових рослин;
- називати склад степових угруповань;
- визначати ярусність степових угруповань;
- аналізувати причини деградації степів;
- аналізувати шляхи збереження степових екосистем;
- називати закономірності зонування степів;
- називати особливості широтно-зональної класифікації степів;
- називати основні види рослин, що характерні для степів Одеської області;
- називати основні види тварин, що характерні для степів Одеської області.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекцій (20 год.) та практичних (10 год.), організації самостійної роботи студентів (60 год.).

Під час викладання дисципліни будуть використовуватися наступні методи навчання: словесні (лекція, бесіда, дискусія); наочні (ілюстрація, демонстрація

Power Point); робота з підручником (самостійна робота студентів), виконання індивідуальних самостійних завдань. Передбачається проведення групових консультацій (1 год. на тиждень згідно з розкладом консультацій).

Зміст навчальної дисципліни (перелік тем (загальні блоки))

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Вступ до степознавства.

Тема 2. Степи світу.

Тема 3. Основні риси степової природи.

Тема 4. Походження степового ландшафту.

Тема 5. Степова біота.

Тема 6. Рослинність степів.

Тема 7. Антропогенна еволюція та охорона степових ландшафтів.

Перелік рекомендованої літератури:

Основна

1. Бурковський О.П., Василюк О.В., Єна А.В., Куземко А.А., Мовчан Я.І., Мойсієнко І.І., Сіренко І.П. Останні стеги України: бути чи не бути? Просвітницьке науково-популярне видання. Київ: ГК «Збережемо українські стеги!», ВЕЛ, НЕЦУ, 2013. 40 с.
2. Григора І.М., Соломаха В.А, Рослинність України (еколого-ценотичний, флористичний та географічний нарис). Київ: Фітосоціоцентр, 2005. 452 с.
3. Дідух Я.П., Ткаченко В.С., Плюта П.Г. та ін. Порівняльна оцінка фіторізноманітності заповідних степових екосистем України з метою оптимізації режимів їх охорони. Київ: Ін-тут ботаніки ім. М. Г. Холодного НАН України, 1998. 75 с.
4. Екомережа степової зони України: принципи створення, структура, елементи / Ред. Д.В. Дубина, Я.І. Мовчан. Київ: Lat&K, 2013. 409 с.
5. Національний каталог біотопів України. За ред. А.А. Куземко, Я.П. Дідуха, В.А. Онищенко, Я. Шеффера. Київ: ФОП Клименко Ю.Я., 2018. 442 с.
6. Рослинність УРСР. Стеги, кам'янисті відслонення, піски К., 1973. – с.
7. Стеги України: матеріали до історії заселення та освоєння. Том 1. Автор-укладач Красєха Є. Н. Одеса: Астропринт, 2015. 640 с.
8. Стеги України: матеріали до історії колонізації краю Російською імперією. Том 2. Автор-укладач Красєха Є. Н. Одеса: Астропринт, 2015. 304 с.
9. Стеги України: у 3 т. Т 3 : Проблеми охорони та збереження ландшафтного і біологічного різноманіття / авт.-уклад. Є. Н. Красєха. Одеса: Астропринт, 2020. 703 с.
10. Ткаченко В.С. Фітоценотичний моніторинг резерватних сукцесій в Українському степовому природному заповіднику. Київ: Фітосоціоцентр, 2004. 184 с.

Допоміжна література

1. Зелена книга України. Рідкісні і такі, що перебувають під загрозою зникнення, та типові природні рослинні угруповання, які підлягають охороні / Під. заг. ред. Я.П. Дідуха. Київ: Альтерпрес, 2009. 448 с.

2. Левикін С.В., Козачков Г.В. До питань історії розвитку, підходів, термінології та концепції загального степовідства. *Вісті Біосферного Заповідника Асканія-Нова ім. Ф. Е. Фальц-Фейна.* 2008, Т. 10. С. 44-48.
3. Рослинність УРСР. Степи, кам'янисті відслонення, піски. Київ: Наук. думка, 1973. 428 с.
4. Соломаха В.А. Синтаксономія рослинності України. Третє наближення. Київ: Фітосоціоцентр, 2008. 296 с.
5. Ткаченко В.С., Гавриленко В.С. Криза регулювання та ефективність регуляторних заходів у степових заповідниках України. *Вісті Біосферного заповідника «Асканія-Нова» ім. Ф. Е. Фальц-Фейна.* 2007, Т. 9. С. 5-21.
6. Червона книга України. Рослинний світ / Відп. ред. Я.П. Дідух. Київ: Вид-во Глобалконсалтинг, 2009. 912 с.
7. Baranska K., Jermaczek A. Poradnik utrzymania i ochrony siedliska przyrodniczego 6210 murawy kserotermiczne. Swiebodzin: Wydawnictwo Klubu Przyrodnikov, 2009. 201 s.
8. Baranska K., Chmielewski P., Cwener A., Pluciński P. Ochrona muraw kserotermicznych w Polsce – teoria i praktyka. Swiebodzin: Wydawnictwo Klubu Przyrodnikov, 2011. 45 s.
9. Werger, Marinus J.A.; van Staalduinen, Marja A. (Eds.) Eurasian Steppes. Ecological Problems and Livelihoods in a Changing World. Plant and Vegetation, Vol. 6. 2012, XVI, 565 p.
10. Grassland Federation Tartu, Estonia (29-31 August 2005). Tartum 2005. P. 1-14.
11. Matuszkiewicz W. 2001. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. PWN, Warszawa.
12. Medwecka-Kornas A., Kornas J. Zespoły stepów i suchych muraw / W.Szafer, K.Zarycki (red.). Szata Roslinna Polski. T.1. Warszawa: PWN, 1977. S. 352-366.
13. MOON D. The Plough that Broke the Steppe. Agriculture and Environment on Russia's Grasslands, 1700-1914. Oxford : Oxford University Press, 2013. 319 p.
14. Numata M. Ecology of Grassland and Bamboolands in the World. Jena: Gustav Fischer Verlag, 1979. 299 p.
15. Pärtel, M., Bruun, H.H., Sammul M. Biodiversity in temperate European grasslands: origin and conservation. Proceedings of the 13th International Occasional Symposium of the European Sudnik-Wojcikowska B. Cwener A. Rosliny kserotermiczne. Warszawa: Multico, 2012. 316 s.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Одеського національного університету імені І.І.Мечникова - <http://lib.onu.edu.ua>
2. Одеська національна наукова бібліотека - <http://odnb.odessa.ua>
3. Одеська обласна універсальна наукова бібліотека ім. М. С. Грушевського - <http://biblioteka.od.ua>
4. http://www.oxforddictionaries.com/us/definition/american_english/steppe
5. <http://education.yahoo.com/reference/dictionary/entry/steppe>

6. <http://www.allwords.com/query.php?SearchType=3&Keyword=Steppe&goquery=Find+it%21&Language=ENG>
7. <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/prairie>
8. <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/prairie>
9. http://en.wikipedia.org/wiki/Semi-arid_climate
10. <http://environment.nationalgeographic.com>

ОЦІНЮВАННЯ

Загальна максимальна кількість балів – 100, в тому числі:

Поточний контроль та періодичний контроль (письмові роботи, відповіді під час лекцій, тестування, виконання практичних робіт; самостійна робота (виконання індивідуальних самостійних завдань та їх захист під час проведення практичних занять)) – 80 балів;
 підсумковий контроль (залік) – 20 балів.

Поточний контроль та періодичний контроль							Самостійна робота	Підсумковий контроль (тестування)	Сума балів
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7			
10	10	10	10	10	10	10	10	20	100

T1, T2 ... T7 – теми змістового модуля

Нарахування балів за відвідування лекційних і практичних занять не передбачається. Нарахування бонусних балів не передбачається.

Підсумковий контроль за дисципліною – залік. Залік отримує студент, який виконав усі обов'язкові види робіт, які передбачаються у навчальній програмі дисципліни та під час опанування дисципліни набрав 60 і більше балів.

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів складається з самостійного вивчення з певного переліку питань за темами навчального курсу, а також виконання індивідуальних самостійних завдань. Самостійна робота студентів контролюється у вигляді: індивідуального опитування, письмових робіт, тестування, усного захисту самостійних індивідуальних завдань, які супроводжуються Power Point презентаціями.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання: поточні контрольні роботи, підсумковий письмовий контроль здійснюються в аудиторії. У разі відсутності або низького результату усі роботи перескладаються одноразово протягом двох тижнів в день планової консультації (середа, 14.00-15.00). Всі індивідуальні самостійні завдання мають бути здані і захищені не пізніше дня напередодні підсумкового контролю. У разі порушення термінів здачі і захисту самостійних індивідуальних завдань кількість балів за їх виконання зменшується. Підсумковий контроль здійснюється в аудиторії на передостанньому тижні. У разі відсутності або низького результату підсумковий письмовий контроль перескладається одноразово на останньому тижні в день планової консультації (середа, 14.00-

15.00).

Політика щодо академічної доброчесності: неприпустимі списування, студент повинен вільно володіти матеріалом.

Політика щодо відвідування та запізень: студент не повинен пропускати лабораторні заняття, про відсутність з поважних причин треба заздалегідь інформувати викладача, запізнення не бажані.

Мобільні пристрої: недопустимо користування мобільним телефоном, планшетом або іншими мобільними пристроями під час заняття (крім випадків, передбачених навчальним планом та методичними рекомендаціями викладача).

Поведінка в аудиторії: творча, ділова, доброзичлива атмосфера.